

AKTUELT

REDAKTIONEN

af fr. actuel, af lat. actualis virksom, af actus, af agere handle

Hvor står den antropologiske forskning lige nu? Hvad er oppe i tiden og hvorfor? Dette temanummer af *Tidsskriftet Antropologi* har samlet en håndfuld artikler, som belyser nye felter, tanker og tendenser inden for forskellige grene af den aktuelle antropologiske forskning. Ud over det kendte artikelformat indeholder dette nummer af *Tidsskriftet Antropologi* også en række samtaler mellem forskere om deres aktuelle forskning inden for udvalgte områder samt det nye format „Doktorens bord“, der giver indblik i den nyeste forskning fra nyslåede ph.d.ers hånd. Temanummeret kaster sig ikke blot ud i at levere det sidste nye fra den antropologiske verden, men tager også livtag med spørgsmålet om, hvordan den antropologiske forskning bør spille sammen med større samfundsdefinerede problemstillinger.

I Danmark hed TV-Avisen Aktuelt frem til 1965. Aktuelt var skruet sammen som en såkaldt ugerevy og indeholdt oplæsning af korte nyheder primært fra det store udland. Både form og indhold skulle sikre, at det nye medie ikke blev en konkurrent til den trykte dagspresse, som stod for det aktuelle stof fra de hjemlige himmelstrøg. I perioden 1959 til 1987 eksisterede desuden *Dagbladet Aktuelt* som A-Pressens modsvar til de borgerlige medier. Som en daglig del af nyhedsstrømmen henviste navnet altså ikke kun til det, der burde have offentlighedens interesse her og nu, men afspejlede også en bredere kamp om viden og om, hvad der kunne regnes som objektivt foreliggende og af betydning. Dermed indebar ideen om det aktuelle også en udpegning af, hvad den enkelte eller samfundet burde handle på.

Hvorfor så et temanummer om det aktuelle? Antropologien er stadig studiet af menneskelige samfund i et komparativt lys, og de fleste antropologer bryster sig fortsat af, at man ser bag om det dagsaktuelle stof, blandt andet ved at levere andre perspektiver baseret på det længerevarende feltarbejde. Dette

indebærer stadig en aktiv deltagelse i menneskers dagligliv rundtom i verden – i organisationer, konsultationer og chatrum, hvilket giver en unik mulighed for at identificere de historiske og sociale forbindelseslinjer i de aktuelle begivenheder. Antropologien er med andre ord stadig rundet af en interesse for, hvordan aktuelle begivenheder formes af bredere kulturelle, økonomiske og sociale sammenhænge.

I andre tilfælde befinder antropologer sig – mere eller mindre tilfældigt – netop de steder, hvor de har adgang til både store og små begivenheder, mens de udfolder sig. Hvem har under deres studier ikke læst om for eksempel balesiske hanekampe og lært at forstå dem som en simulation af den sociale orden (Geertz 1973) eller om industriulykken i Bhopal, der skulle forstås som en kritisk begivenhed, der indebar en omkalfatring af både de lokale og globale relationer i Indien (Das 1995)? I antropologiens opgør med de mere strukturorienterede tilgange, der dominerede forskningen mellem 1940'erne og 1960'erne skiftede formålet med forskningen retning fra afdækning af samfunds stabile sociale organisation hen imod en interesse for aktuelle begivenheder og brud (Gluckman 1940; Meinert & Kapferer 2015; Holbraad, Kapferer & Sauma 2019). Manchesterskolen og senere tilgange til begivenheder syntes i særlig grad at kunne kaste lys over samfunds kompleksitet, sociale stratifikation og iboende foranderlighed.

Denne stigende interesse for aktuelle begivenheder, brud og kriser kan i sig selv ses som en del af den moderne forfatning (Beck 1992; Latour 1993; Rosa 2014), hvor tiden er blevet en anden. Både forskere og mennesker i almindelighed blev i højere grad optaget af fremskridt, hverdagslivets acceleration og de seneste nye tendenser. Selvom antropologer naturligvis er klar over, at begivenheder ikke er isolerede hændelser, men altid formes af bredere kulturelle, økonomiske og sociale sammenhænge, tiltrækker de sig ikke desto mindre større opmærksomhed, i forventning om at de også vil fortælle os noget afgørende nyt om de samfund, de er rundet af. Netop derfor er det værd at bemærke, at det antropologiske feltarbejde stadig foregår over tid, og at antropologer typisk analyserer både de sociale forhold, som bidrager til begivenhedernes gang, og ikke mindst deres mere langvarige eftervirkninger. Antropologer kan derfor ofte bidrage med værdifuld viden om, hvordan aktuelle begivenheder tager sig ud i komparativt perspektiv, og hvordan de fortolkes og repræsenteres af forskellige grupper i samfundet.

Siden Berlinmurens fald (Borneman 1992) er studier af aktuelle begivenheder såsom den såkaldte krig mod terrorisme, konflikter og migrationskriser (Vigh 2008; Olwig et al. 2020), naturkatastrofer og ekstreme vejrbegebenheder (Albris 2022), det arabiske forår, valget af Trump i USA og stormen på kongres-

sen i stigende grad blevet eksempler på den type af aktuelle dramatiske begivenheder, som antropologer beskæftiger sig med (Boyer 2016; Gusterson 2021). Med inspiration fra studier af sociale bevægelser, protester og klassiske performancestudier har den politiske antropologi bevæget sig i nye retninger, der også involverer en interesse for og engagement i den offentlige debat (Eriksen 2016; Hagerud 2016; Krøijer 2015). På trods af dramatikken består det antropologiske spørgsmål om, hvorvidt sådanne begivenheder bestyrker den bestående samfundsorden, eller om den iboende kulturelle kreativitet indeholder kimen til varige forandringer.

Spørgsmålet om det aktuelle potentiale for forandring er således spændt ud mellem det foreliggende og det forestillede. Den franske filosof Gilles Deleuze skelnede mellem det aktuelle og det virtuelle, og hvor det første betegnede det foreliggende, antager det andet ikke samme konkrete eksistens, men er ikke desto mindre lige så virkeligt (Deleuze 2014). Denne indsigt er blevet central i studiet af både forestillede og virtuelle verdener, der i begge betydninger er et stadigt voksende felt inden for antropologien. I dette nummer af *Tidsskriftet Antropologi* giver Kristoffer Albris og Samantha Breslin deres bud på udviklingen inden for digital og computerbaseret antropologi med særligt fokus på, hvordan nye dataformer og computerbaserede teknikker kan flettes sammen med etnografisk feltarbejde og analyse. Forfatterne viser gennem forskellige eksempler, hvordan datavidenskabelige og digitale metoder kan udvide, komplementere og styrke klassiske måder at udføre antropologisk dataindsamling og analyse på.

I dag er interessen for aktuelle spørgsmål og debatter endvidere rundet af et forstærket ønske og politisk krav om at styrke forskningens umiddelbare samfundsmæssige relevans. I den forbindelse er både tværvideenskabelige samarbejder og anvendelsesorienterede perspektiver blevet langt mere centrale. Dette nummer af *Tidsskriftet Antropologi* er derfor ikke blot et forum for at anvende den antropologiske analyse på aktuelle emner, men forsøger også at afspejle noget af bredden af interesser inden for den antropologiske fagdisciplin i skæringsfelterne for den anvendte viden om klima og grøn omstilling, uddannelse, migration og teknologi.

I deres artikel om den grønne omstilling af landbruget i Danmark beskriver Hegelund, Vintov og Hougaard, hvordan danske landmænd positionerer sig i forhold til nye nationale målsætninger og visioner for det åbne land. Spændt ud mellem det aktuelle og det virtuelle indebærer naturforvaltningen et forsøg på at samtænke interesser på tværs af landbrug, natur, vandmiljø, friluftsliv og landdistriktsudvikling. Artiklen viser, hvordan fortællinger er helt centrale for at forstå, hvordan landmænd forhandler deres plads i fremtidens landskab. De etablerer et ønsket fremtidsscenario, hvor landbruget bevarer en central position i

forvaltningen af landskabet, ved at sætte lighedstegn mellem natur og landbrug, anfægte myndigheders viden og iscenesætte sig selv som en del af løsningen på klima- og biodiversitetskrisen. Dette forudsætter en frihed *fra* statskontrol og regulering samt frihed *til* at organisere sit eget arbejde.

Interessen for, hvad naturen er, og hvad menneskets forhold til naturen kan blive, kommer også til udtryk i Cecilie Rubows tale til Folkets Klimamarch i 2022, hvor tilhørerne blev opfordret til „at gå, som om det betød noget“ og være mere opmærksomme på de andre arter omkring sig.

I artiklen „Dobbelte bindinger“ tager Jørgensen livtag med et andet element af den grønne anvendte forskning, når hun analyserer sin egen rolle som del af Innovationsfondens erhvervsforskerprogram og ansat ved henholdsvis Institut for Antropologi og PricewaterhouseCoopers, hvor hun arbejder med bæredygtige regnskaber. Hun peger på, at man som erhvervs-ph.d. – ikke ulig de private virksomheder – skal arbejde med flere bundlinjer og derfor let bliver genstand for både dobbelte bindinger (Bateson 1987), multiple og samtidige krav, der kan resultere i skizofrene roller og resultater. Ligesom det gør sig gældende i forhold til kravet om at samtænke landskabets multifunktionelle funktioner, som er belyst i artiklen af Hegelund, Vintov og Hougaard, opfordrer Jørgensen til, at nogle samtidige krav prioriteres højere end andre i erhvervs-ph.d.ernes læringsproces, så der kommer et mere klart udbytte i form af både viden og innovative løsninger.

Det voksende ønske om, at den samfundsvidenskabelige og humanistiske forskning skal levere klare løsninger, er også genstand for debat i flere af de samtaler, der tager fat på den aktuelle forsknings forhold til verdens samtidige udfordringer. Samtalen mellem Laura Gilliam, Gritt B. Nielsen, Eva Gulløv og Cathrine Hasse samt My Abrahamsen og Lærke Cecilie Anbert fra tidsskriftets redaktion giver et indblik i forskningen om socialisering, opdragelse og læring, som helt aktuelt har fokus på blandt andet teknologi og nye følelsesprogrammer, minoritetsborgeres vej gennem uddannelsessystemet, køn og krænkelse. Ifølge deltagerne er de med det stigende fokus på løsninger en del af en tværdisciplinær samtale, som også skærper det særegne ved det antropologiske bidrag til det uddannelsespolitiske felt. Aktuelle strømninger sætter sig i forskningen, men ønsket om, at den er løsningsorienteret, usynliggør samtidig relevant forskning fra andre internationale sammenhænge.

Både inden for uddannelsesforskningen og migrationsforskningen indebærer kravet om at engagere sig mere i samfundsdebatten også, at forskere i stigende grad oplever beskyldninger om, at de politiserer, altså gør forskningen unødigt politisk i sin karakter. Ninna Nyberg Sørensen, Mikkel Rytter og Tina Gudrun Jensen deler i samtalen om mobilitet og migrationsforskning forventningen om, at sammenhængen mellem klimaforandringer og migration vil dominere det

fremtidige felt, herunder ufrivillig immobilitet i forbindelse med sult og fødevarerknaphed, voldelig konflikt, sikkerhedsliggørelse, farlige migrationsruter og ventetider i migrationscentre.

I forhold til spørgsmålet om politisering og selvcensur, der af mange forskere opleves som en højaktuel problemstilling i den nye anvendelsesorienterede forskning, fremhæver Mikkel Rytter Kirsten Hastrups grundidé om, at antropologer er forpligtede på virkeligheden. Det indebærer ikke blot en oprigtig interesse for at forstå folks livssituation, og hvordan den ser ud fra deres eget perspektiv, men også en forpligtelse til at videreformidle denne erfaring, selvom den taler imod den gældende politiske konsensus. På den måde kan man måske sige, at forskningen også skal tilbyde de perspektiver og løsninger, som samfundet ikke umiddelbart efterspørger.

Også den medicinske antropologi tager kraftige livtag med samfundsaktuelle problemer og har udviklet sig til en grundlæggende tværdisciplinær praksis, hvor antropologien er blevet en mere aktuel diskussionspartner end nogensinde før, fremgår det af samtalen om den medicinske antropologis aktuelle udvikling mellem Mette Nordahl Svendsen og Klaus Høyer samt Henriette List, Perle Møhl og Dorthe Brogård Kristensen. Her bliver det tydeligt, at logikker om sygdom og sundhed i stigende grad præger vores væren i verden, ligesom teknologier og data i stigende grad former både aktører, viden og vores grundlæggende livsbetingelser. Samtidig peger også denne samtale på forholdet mellem det individuelle menneske og det globale klima – et fælles „bios“, som spænder fra den enkelte celle til hele planetens ve og vel.

Der er intet bedre sted at tage temperaturen på tanker og tendenser i forskningen end i de ph.d.-studerendes arbejde. „Doktorens bord“ giver et kig ind i afsluttede ph.d.-projekter, der i sagens natur afspejler den mest aktuelle og grundige forskning. I „Doktorens bord“ beskriver doktorerne deres afhandling i korte træk og vedlægger et billede, som på forbilledlig vis illustrerer afhandlingens tema. I dette nummer bringer vi fire sådanne indslag fra fire forskellige danske universiteter, som hver især tager aktuelle temaer op: kønsidentitet og kropsvæsker i unge kvinders liv med menstruation i Danmark (Lise Andreasen), energiproduktion i krydsfeltet mellem klimaaktivisme og øget velstand i Norge (Andy Lautrup), køn og forandrede hverdagsliv, når „smarte“ teknologier kommer ind i hjemmet i Danmark (Line Aagaard), samt genforvildning af naturen, videnskab, aktivisme og biodiversitet i Danmark (Matti Weisdorf).

Formatet bliver nu fast inventar i tidsskriftet, og vi opfordrer derfor fremtidige nye doktorer til at indsende forslag.

Et godt sted at slutte samtalen om det aktuelle er i samtalen mellem Annika Isfeldt fra tidsskriftets redaktion og Tim Ingold om hans nye bog *The Rise and*

Fall of Generation Now? Inspireret af interessen for den antropocæne klimabekymring opfordrer Ingold til, at vi skal forstå generationer som sideløbende fremfor som lagdelte historiske erfaringer. At følge i sine forfædres fodspor indebærer et løfte om fremtiden. Fremfor at se tidligere generationer som nogen, der sidder fast i fortiden, opfordrer Ingold til et forsigtigt opgør med vores optagethed af det nye, det aktuelle, fremskridtet og dermed kravet om, at den nye generation skal bryde med fortiden. Ingold peger på, at forfædrene *er* fremtiden og dermed repræsenterer både nye generationer og antropologiens mulighed for at tage ved lære af det levede liv og aktualisere potentialer for at vokse og gro.

Litteratur

- Albris, Kristoffer
2022 Where Floods Are Allowed. Climate Adaptation as Defiant Acceptance in the Elbe River Valley. In: S. Hoffman, T. Hylland Eriksen & P. Mendes (eds): *Cooling Down. Local Responses to Global Climate Change*. Pp. 249-68. London: Berghahn Books. <https://doi.org/10.3167/9781800731899>.
- Bateson, Gregory
1987 Steps to an Ecology of Mind. Northvale, NJ, & London: Jason Aronson Inc.
- Beck, Ulrich
1997 Risikosamfundet – på vej mod en ny modernitet. København: Hans Reitzels Forlag.
- Borneman, John
1992 State, Territory, and Identity Formation in the Postwar Berlins, 1945-1989. *Cultural Anthropology* 7:45-62. <https://doi.org/10.1525/can.1992.7.1.02a00040>.
- Boyer, Dominic (ed.)
2016 Crisis of Liberalism. Hot Spots Series, Fieldsights, October 27. <https://culanth.org/fieldsights/series/crisis-of-liberalism>.
- Das, Veena
1995 Critical Events. An Anthropological Perspective on Contemporary India. Oxford: Oxford University Press.
- Deleuze, Gilles
2014 Difference and Repetition. London: Bloomsbury Publishing.
- Eriksen, Thomas Hylland
2016 Public Anthropology in the 21st Century, with Some Examples from Norway. *Český Lid* 103(1):23-50. DOI. 10.21.104/CL.2016.1.01.
- Geertz, Clifford
1973 The Interpretation of Cultures. New York: Basic Books.
- Gluckman, Max
1940 Analysis of a Social Situation in Modern Zululand. *Bantu Studies* 14(1):1-30.
- Gusterson, Hugh
2021 American Fascism and the Storming of the Capitol. Hot Spots, Fieldsights, April 15. <https://culanth.org/fieldsights/american-fascism-and-the-storming-of-the-capitol>.

- Hagerud, Angelique
2016 Public Anthropology in 2015. Charlie Hebdo, Black Lives Matter, Migrants, and More. *American Anthropologist* 118:585-601. <https://doi.org/10.1111/aman.12606>.
- Holbraad, Martin, Bruce Kapferer & Julie Sauma
2019 Ruptures. Anthropologies of Discontinuity in Times of Turmoil. London: UCL Press.
- Krøijer, Stine
2015 Figurations of the Future. Forms and Temporalities of Left Radical Politics in Northern Europe. London: Berghahn Books.
- Latour, Bruno
1993 We Have Never Been Modern. Cambridge: Harvard University Press.
- Meinert, Lotte & Bruce Kapferer (eds)
2015 In the Event. Towards an Anthropology of Generic Moments. London: Berghahn Books.
- Olwig, Karen Fog, Kristina Grønenberg, Perle Møhl & Anja Simonsen
2020 The Biometric Border World. Technologies, Bodies and Identity on the Move. London: Routledge.
- Rosa, Hartmut
2014 Fremmedgørelse og acceleration. København: Hans Reitzels Forlag.
- Vigh, Henrik
2008 Crisis and Chronicity. Anthropological Perspectives on Continuous Conflict and Decline, *Ethnos* 73(1):5-24. <https://doi.org/10.1080/00141840801927509>.